

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 8 Sayı: 37 Volume: 8 Issue: 37
Nisan 2015 April 2015
www.sosyalarastirmalar.comIssn: 1307-9581

ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDA GÖREV YAPAN EDEBİYAT ÖĞRETMENLERİNİN DİVAN
EDEBİYATI'NA YÖNELİK TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (MANİSA ÖRNEĞİ)
EVALUATION ONLINE READING COMPREHENSION SKILLS OF ELEMENTARY PRE-SERVICE
TEACHERS (CASE OF MANİSA)

Bilal ELBİR*

Öz

Araştırmanın amacı; orta öğretim kurumlarında görev yapan edebiyat öğretmenlerinin Divan edebiyatına yönelik tutumlarını ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubu 2014-2015 öğretim yılında Manisa ilinde çalışan 72 edebiyat öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırma, tarama modelinde yapılmış betimsel bir çalışmadır. Çalışmadaki veriler, "Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı Öğretimi Tutum Ölçeği" nin "Divan Edebiyatı Öğretimi Tutum Ölçeği" formunun uygulanması ile elde edilmiştir. Araştırmada izin alınarak kullanılan ölçek Gürler (2009) tarafından geliştirilmiştir.

Verilerin analizinde SPSS 17.00 programı kullanılmıştır. Edebiyat öğretmenlerinin divan edebiyatına yönelik tutumları cinsiyet, lisans, yaş, okul türü, mesleki kıdem, hizmet içi eğitime katılma, lisansüstü eğitim ve haftalık ders saati değişkenlerine göre incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Divân Edebiyatı, Edebiyat Öğretimi, Öğretmen Rolü.

Abstract

The purpose of this study is to put forward the attitudes of literature teachers working at secondary school toward the divân literature. Study group of the research includes 72 literature teachers working in Manisa between 2014-2015. The research is a descriptive study, carried out in scanning model. The data in the study is obtained by applying the forms "Teaching Religious-Sufist Turkish Literature Attitude Scale" and Teaching Divan Literature Attitude Scale". The Scale, used in the study by getting permission, is developed by Gürler (2009).

In the analysis of the data, SPSS 17,00 program is used. The attitudes of literature teacher toward Divan Literature have been analyzed as per gender, degree, age, type of school, Professional seniority participation to in-service training, master's degree education and weekly course hours.

Keywords: Divan Literature, Literature Teacher, Role of Teacher.

Giriş

Edebî eserler, nesiller arasındaki duyuş ve düşünce farklılıklarını yansıtan birer ayna niteliğindedir. Edebiyat öğretiminde seçilen eserlerin, yüzyılların "tip" leştirdiği insanı, millî karakteri, zevk ve kabulleri yansıtmaları çok önemlidir. Bir sanatçının nerede doğduğu, hangi eğitimlerden geçtiği, hangi görevlerde bulunduğu edebiyat tarihlerinin işidir. Edebiyat eğitiminde öncelikle verilmesi gerekenler, edebiyat zevkini oluşturacak metinler ve okuma parçaları olmalıdır.

Dîvân edebiyatı öğretiminde başarılı olabilmek bu edebiyatın yapısını tanımakla ilişkilidir. Tarlan'ın bu konu hakkındaki görüşü şöyledir: "Divan edebiyatı, kendi içine kapanmış bir edebiyattır. Haricî âlem onun için bir gaye değil, bir vasıta. Haricî âlemi hareket hâlinde görmez, onu kendi ruhunda hususî duygusuna göre mânalandırır. Muhitindeki eşyanın önce yalnız mânası mevzu bahaştır. Eşyanın, mekân ve şerait içinde değişmelerini tesbit etmez. Yani eşyayı mutlak olarak alır, mukayyet olarak değil. Onun için divan edebiyatında bütün bir muhit görünür, fakat statik şekilde ve bazan sarîh olarak, bazan işaretlerle; çünkü fikirler genişliyor, kelimeler yeni mânalar alıyor. Sanatkâr, beyit içine gittikçe daha fazla mânalar koymak istiyor. Lâkin vezin ve mısra genişlemiyor. Bu sefer mânalar tekâsüf etmeye başlıyor. Ufak bir işaret bazan bizi bir âyete, bir hadîse, bir efsaneye sürüklüyor. Hayalimizde bir âlem çakıyor. Bu kendi içine kapanış divan şairlerini lirizme daha çok yaklaştırmıştır" (Tarlan, 1981: 49).

* Yrd.Doç.Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen –Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Divan edebiyatının öğretimine yönelik yapılan akademik çalışmalara ve bu çalışmalarda ele alınan konulara göz atmak, divan edebiyatının öğretiminde yaşanan sorunlara ışık tutması bakımından faydalı olacaktır. Bu doğrultuda YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde yapılan taramalarda divan edebiyatı öğretimi ile ilgili erişime açık dört adet yüksek lisans, iki adet de doktora tezi tespit edilmiştir.

Yüksek lisans tezlerinde divan edebiyatı hakkında ele alınan konular 1928-1950 yılları arasında okutulan ders kitaplarında ele alınan divan edebiyatı ürünlerinin incelenmesi üzerinedir. Bu kapsamda yirmi sekiz ders kitabı incelenmiştir. İnceleme sonucunda ise Türk dili ve edebiyatı müfredatı çerçevesinde yayımlanan lise edebiyat ders kitaplarındaki divan edebiyatı metinleri, yazar ve dönem bilgilerini bularak buradan hareketle kitapların eğitimdeki kullanılış biçimlerini ve ders kitaplarındaki divan edebiyatı metinlerinin hangi konulara göre seçildiği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır (Özcan, 2011).

Yapılan yüksek lisans çalışmalarından bir diğerinde tenasüp sanatından yararlanılarak klâsik (divan) edebiyat öğretiminde tenasüp sanatının kullanılma durumunun belirlenmesi ve bunun önemini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmaya tenasüp sanatından yola çıkılmasının nedeni ise tenasüp sanatının hem şiir evreninin işleyişinde hem de klâsik şiir kurgusu içinde önemli bir sanat olarak görülmesi olarak açıklanmıştır. Klâsik şiiri daha iyi anlayabilmek ve tenasüp sanatının kullanım alanlarını kavrayabilmek için farklı yüzyıllardan seçilen, muhtelif divân örneklerinden ayrılan beyitler açıklanarak gruplamalar yapılmıştır (Yurtsever, 2011).

Divan edebiyatı öğretimine yönelik yapılan bir başka yüksek lisans tezinde ise 17. yüzyılda divan edebiyatının önde gelen isimlerinden Nâbî'nin "Hayriyye" adlı nasihatnamesi ve 18. yüzyılda Nâbî'nin bu eserine nazire olarak yazıldığı düşünülen "Lütfiyye" adlı eserler aracılığıyla o devirlerde yetiştirilmek istenen çocuk tipinin taşınması gereken öncelikli nitelikleri ortaya konulmak istenmiştir. Bu niteliklerin aynı zamanda o dönemin değer yargılarını, yaşayışını, eğitime ve insana bakışını da yansıtacağı üzerinde durulmuştur. Tezin bir diğer amacı ise 18. yüzyılda, yani aynı dönemde Batı'da kaleme alınan Jacques Rousseau'nun nasihatname niteliği taşıyan "Emile" adlı eseriyle Osmanlı eserlerinin mukayesesi yapılarak aynı dönemde birbirinden farklı iki medeniyetin çocuk eğitimine ilişkin algısı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır (Kalkan, 2012).

"Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri" adlı yüksek lisans tezinde ise edebiyat öğretiminde yaşanan sorunların tespiti ve sorunlara çözüm bulunması amaçlanarak edebiyat öğretmenlerinin görüşleri temel veri olarak kullanılmıştır (Bayazıt, 2012). Çalışmanın divan edebiyatı öğretimi boyutunda ise sadece bir noktada "Gençlerimiz ve Divan Edebiyatı Öğretimi: Erzurum İli Örneği" çalışmasına atıfta bulunularak öğrencilerin divan edebiyatı'na karşı ön yargılı oldukları, klasik sınavlarda genellikle ezberleme yoluna gittikleri, test yapılan sınavlarda daha başarılı oldukları sonucuna ulaşıldığına değinilmiştir (İspirli ve Gülbahçe, 2009: 81).

Ulaşılan doktora tezlerinden "Türkiye ve İngiltere'de Edebiyat Öğretimi" adlı araştırma, İngiltere'de uygulanan edebiyat öğretim programının felsefesini, materyallerini inceleyerek Türkiye ve İngiltere örnekleminde karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Edebiyat öğretiminin nasıl olması gerektiğine, modern ve geleneksel edebiyat anlatım yöntemlerinin niteliklerine bu karşılaştırmalardan elde edilen veriler doğrultusunda cevaplar aranmıştır. Araştırmada divan edebiyatı öğretimine de edebiyat öğretimi çerçevesinde değinilerek divan edebiyatı öğretiminde günümüz eğitiminde istifade edilmesi gerektiğine yönelik sonuçlar ortaya koyulmuştur. İngiliz eğitim sisteminde Shakespeare ve Shakespeare'den faydalanma biçimlerinin geçmişle gelecek arasında kurulan güzel bir bağ olduğu vurgulanarak benzer yöntem ve gerekçelerle divan edebiyatındaki birikimden gençlerimizin edebiyat derslerinde yararlanması gerektiği ifade edilmiştir (Uzun, 2009).

"Çağdaş Bir Dil ve Edebiyat Öğretimi Program Modeli Önerisi" adlı doktora tezinde Türkiye'de uygulanmış ve uygulanmakta olan edebiyat programları üzerine değerlendirilmeler yapılmış, çağdaş bir dil ve edebiyat programının hazırlanabilmesi için "Olabilirlik Felsefesi" benimsenmiştir. Felsefenin özünün "Her türlü bilgi şimdilikdir" ilkesine dayandığı ifade edilerek programın hareket noktasına dair önemli bir ipucu verilmiştir. Tezde eski programlara divan edebiyatı öğretimine yönelik olarak getirilen eleştiriler de mevcuttur. Divan edebiyatının işlevlerinden birinin de icra edildiği dönemin kültürünün öğrenciler tarafından tanınması veya Osmanlı dönemi sanat anlayışını algılayabilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. Ancak bu dönemi yansıtan eser tercihlerinde aşamalılık ilkesine uyulmadığı için eserlerin anlaşılabilirliğinde, dolayısıyla divan edebiyatının hedeflenen amacının gerçekleşmesinde sorun olduğu eleştirisi yapılmıştır (Özer, 2010: 51). Program önerisinde aşamalılık ilkesine dayandırılarak divan edebiyatı öğretimine 11. Sınıfta verilmesinin doğru olacağı öne sürülmüştür. Divan edebiyatı öğreniminin belirli bir birikim gerektiği izah edilmiştir. Bunun yanı sıra divan edebiyatının "anlaşılamaz" olarak nitelendirilip öğretilmesinin gereksiz görülmesinin yanlış olduğu belirtilmiştir. Mevcut programlarda dil ve edebiyat

öğretimine, içeriğine yönelik kapsamlı bir analiz yapılarak eksik ve yanlış olduğu düşünülen noktalar belirlenerek önerilen programın alt yapısı oluşturulmuştur (Özer, 2010).

Divan edebiyatı öğretimine yönelik tespit edilen makale türündeki çalışmaların yüksek lisans ve doktora tezlerinin sayısına göre daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Yapılan tarama sonucunda divan edebiyatı öğretimi ile alakalı altı adet makale tespit edilmiştir. Bunlardan ilk olarak ele alınacak olanı “2005 Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri (Trabzon Örneği)” adlı çalışmadır. Araştırma, yapılandırmacı öğrenme teorisi esas alınarak hazırlanan 2005 Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı’yla ilgili olarak edebiyat öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Divan edebiyatı öğretimine yönelik olarak çalışmada sadece bir öğretmenin 10. Sınıfta divan edebiyatı öğretiminde sorun yaşandığını belirtmesinin dışında başka bir veriye rastlanmamıştır (Aktekin & Kuduban, 2013).

Edebiyat öğretiminde yaşanan sorunlara Batı penceresinden bakarak çözmeyi amaçlayan “Türk Dili Edebiyatı Öğretimindeki Sorunlara Batı Üniversiteleri Temelinde Çözüm Önerileri” adlı makalede de divan edebiyatı öğretimine dair İskender Pala’nın “Günümüzde Divan Edebiyatı Eğitimi: Tespitler, Öneriler” başlıklı bildiri metnine atıf yapılarak Türkiye’deki eğitim sisteminin şimdilik Türk klâsik edebiyatının disiplinler yapıda incelenmesine müsait” olmadığı, liselerde divan edebiyatı dersini anlatan öğretmenlerin bir kısmının divan edebiyatı ve onu meydana getiren toplum hakkında yanlış bilgi ve kanaatlerle dolu olduğunu; bazılarının divan edebiyatı geleneğini iyi bilmediğini, şiirleri yalan yanlış tahlil ettiğini, çok azının da konusunu severek ve bilerek anlattığı yönündeki tespitlerine yer verilmiştir. Edebiyatın öğrencilere günümüzde kazandırdığı ile kazandırması gerekenlerin farklılık gösterdiği de vurgulanan makalede öğrencilere edebiyatın önce ezberlenip sonra da unutulacak bir unsurdan öte, onların günlük hayatlarında istifade edebilecek nitelikte bir disiplin olarak aktarılmasının önemine değinilmiştir Bu doğrultuda öğrencinin, genel edebiyat bilgi ve terminolojisinin yanı sıra, Türk dili ve edebiyatının genel tarihî gelişimini, önemli şahsiyet ve eserlerini bilmesi gerekir. Bunun için öğrenci, Türk Dili, İslâm Öncesi Türk Edebiyatı, Divan Edebiyatı, Türk Halk Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı gibi ana bilim dallarının her birinden bazı temel derslerin alınması gerektiği ifade edilmiştir (Coşkun, 2006).

“Alımlama Estetiği ve Okur Merkezli Yaklaşımın Eski Edebiyat Eğitimine Uygulanması” adlı çalışmada, divan edebiyatı öğretimine öğrencilerin deneyim ufuklarının ne derece etki edeceğinin saptanması amaçlanmıştır. Bu kapsamda 9. ve 10. sınıf öğrencilerinden oluşan otuzar kişilik gruplara bir görüşme formu verilmiş, formda yer alan gazelin yorumlanması istenerek elde edilen verilerin 10. sınıf öğrencilerinin 9. Sınıf öğrencilerine kıyasla eski edebiyat metinlerini daha farklı gözle anlamlandırdıkları ortaya çıkarılmıştır (Türkyılmaz, Can, & Karadeniz, 2010). Araştırmada öğretmenlerin divan edebiyatı öğretiminde karşılaşmaları muhtemel olan problemler hakkında öğrencilere nasıl yaklaşmaları gerektiğine dair yönlendirmeler de mevcuttur.

“Öğretim İlkeleri Açısından 2011 Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programının İncelenmesi” adlı makalede divan edebiyatı öğretimi ve sorunlarına öğretim programı incelenirken değinilmiştir. Divan edebiyatının kaçınıcı sınıflarda verilmesi gerektiği, divan şiirinin anlaşılması için öğrencilerin sahip olması gereken bilgiler ve bu bilgilerin alanları, divan şiirinde yaygın olarak işlenen temalar makalede divan edebiyatı öğretimi üzerine yer verilen hususlardandır (Keklik, 2013).

“Toplum Tarafından Divan Edebiyatının Algılanması Üzerine Bir Araştırma” çalışmasında toplumun dil becerilerini geliştirmek ve toplumda dil zevkini oluşturmak için ses yapısı (müziği) çok güçlü olan edebi ürünlerin kullanılmasının gerekli olduğu savunularak Türk edebiyatı içerisinde bu amaca hizmet edebilecek nitelikte öne çıkan en uygun edebiyatımızın divan edebiyatı olduğu ifade edilmiştir. Bu sebeple divan edebiyatı öğretimine belirtilen nedenler çerçevesinde lüzum olduğu belirtilmiştir. Divan edebiyatının işlevselliğinin önemine bu şekilde değinilen çalışmada amaçlanan ise divan edebiyatının toplum tarafından algılanış biçiminin belirlenerek divan edebiyatı öğretimine yönelik fayda sağlayıcı bilgilerin edinilmesidir. Çalışmanın sonucunda ise divan edebiyatının toplum tarafından olumsuz olarak algılanmasının en önemli sebebinin divan edebiyatının dilinin anlaşılmasındaki güçlük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Aksit & Arslan, 2014).

“Gençlerimiz ve Divan Edebiyatı Öğretimi –Erzurum ili Örneği-” adlı çalışmada divan edebiyatından uzaklaştırılan değil, divan edebiyatını seven, en azından anlamaya çalışan kuşaklar yetiştirilebilmesi için divan edebiyatı öğretiminde karşılaşılan bazı sorunların tespit edilmesi ve bu sorunlara çözüm önerileri sunulması amaçlanmıştır (İspirli & Gülbahçe, 2009).

Divan edebiyatı öğretimine dair incelenmesi gereken bir kaynak da Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim dergisinin 2006 yılında yayımladığı Divan Edebiyatı Özel Sayısı’dır. Dergide yer alan çalışmalarda divan edebiyatı ve öğretimi çeşitli noktalardan ele alınmıştır (Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi Sayı: 77-78, 2006).

Mengi “ *Divan Edebiyatı Öğretiminin Sorunları ve Bazı Çözüm Önerileri*” adlı çalışmasında, divan edebiyatının geçmişte kalmış olmasının günümüz insanına vereceği bir şeyin olmadığı dolayısıyla da ilgilenilmemesi gerektiği gibi özellikle genç nesiller arasında yanlış bir algı oluştuğuna dikkat çekmiştir. “ Divan Edebiyatı öğretimi, önce geleneğin ve dönemin tanıtımıyla başlamalıdır. Öğretim için kültür birikiminin gerekliliği, konuya kapsamlı bakabilen, değişik kaynaklardan yararlanarak derse hazırlıklı gelen; öğrenciyi, tarih, sosyoloji, felsefe, kültür vb. konularda araştırmaya ve okumaya yönelten eğitimcinin, öğretmenin varlığını zorunlu kılmaktadır” (Mengi, 2006: 77-78). sözleriyle divan edebiyatı hakkında ön bilgilere sahip olmanın, onu öğretme ve öğrenme konusundaki önemine dikkat çekmiş ve bu konudaki eksiklikten kaynaklanan bir yabancılaşma olduğunu belirtmiştir.

Aydemir’in “*Divan Edebiyatı Öğretiminde Karşılaşılan Sıkıntılar Ve Zihniyet Problemi*” adlı çalışmasında sorduğu bu sorunun cevabı büyük oranda var olan sorunu çözmeye yöneliktir. Sorunu aşmada karşılaşılan birkaç temel problem:

- ✓ Okuyucu tarafından divan edebiyatının dilinin anlaşılabilmesi,
- ✓ Edebiyatın beslendiği medeniyetin ve zihniyet dünyasının bilinmemesi,
- ✓ Gündelik hayatta kullanılan malzemelerin hızla değişmesi,
- ✓ Modern bilimin etkisiyle evren hakkındaki ön kabullerin farklılaşması,
- ✓ Divan edebiyatına karşı önyargılı bakışın hâlâ devam ediyor olması,
- ✓ Dilin bozulması ve buna bağlı olarak estetik zevk yoksunluğunun ortaya çıkması gibi sorunlar ilk planda hatıra gelenlerdir.

Sorunlardan ilki, büyük oranda sözlük yardımıyla vasat bir okuyucunun üstesinden gelebileceği bir problemdir. İkinci ve en önemlisi, edebiyatın içinde yetiştiği medeniyet ve zihniyet dünyası ile hayata, evrene, Tanrı’ya ve eşyaya bakış açısının bilinmemesi veya bunun problem oluşunun farkına varılamamasıdır. Kanaatimizce bu problem halledildiği zaman divan edebiyatının anlaşılmasındaki en önemli engel ortadan kalkmış olacaktır. Gerek gündelik hayattaki malzemelerin, gerekse bilim anlayışının değişmesinden doğan kültürel farklılık zaman içerisinde giderilebilir. Edebiyatımızın bu dönemine ait ön yargı, metinlerin anlaşılmasıyla birlikte ortadan kalkacaktır. Okuyucunun dil ile ilgili bilgisi ve buna bağlı estetik zevki de kendiliğinden gelecektir (Aydemir, 2006: 134-141).

Akşit ve Arslan’ın yapmış oldukları çalışmada, katılımcılara anket uygulamışlardır. Anketlerin sonuçları incelendiğinde anlaşılıyor ki divan edebiyatı eğitimi gerektiği gibi yapılmamaktadır. Divan edebiyatı metinleri lise kitaplarında istenilen düzeyde olmasına rağmen öğretiminde yöntemsel olarak sorunlar yaşanmaktadır. Denekler divan edebiyatı dönemine ait eserlerin anlaşılmadığını düşünmektedirler. Çünkü divan edebiyatı metinlerini okuyabilmek, yazabilmek ve anlayabilmek için Arapça, Farsça ve Türkçe’den oluşan Osmanlı Türkçesi’ni bilmek gerekmektedir. Bu dili bilmedikleri ve eğitimini almadıklarından divan edebiyatını anlayamadıkları noktasında hemfikirdirler ve deneklerin önemli bir kısmı Osmanlı Türkçesi’nin liselerde öğretilmesini istemektedirler (Akşit-Arslan, 2014: 133-143).

Divan Edebiyatının öğretimi ile ilgili yapılan çalışmalardan anlaşıldığı üzere günümüzde divan edebiyatının toplum tarafından algılanma noktasında sorunların olduğu ortaya çıkmakta ve özellikle yeni neslin divan edebiyatına, üslubuna ve eserlerine karşı yabancı kaldığı görülmektedir. Edebiyat derslerinde, divan edebiyatı metinleriyle okuyucu arasındaki dil farklılığı, kültür farklılığı, eğitimde temel bir problem olarak anlaşılabilirlik olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Edebiyat öğretmenlerinin klâsik edebiyata karşı olumsuz bir bakış açısına sahip olmaları da bu problemin derinleşmesine sebep olmaktadır.

Alana yönelik yapılan çalışmalar alandaki eksiklikleri ve bu doğrultuda nelere ihtiyaç duyulduğunu belirlemeye yardımcı olması sebebiyle dikkate değerdir. Bundan dolayı Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanında farklı niteliklerde, gelecek çalışmalara yön verecek araştırmalar büyük önem arz etmektedir. Buradan hareketle bu çalışmayla divân edebiyatını sevdirmeye yönelik olan edebiyat öğretmenlerinin tutumlarını bilimsel veriler ışığında ortaya konulması hedeflemiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutumlarını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmenlerin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutumları *cinsiyetlerine* göre farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmenlerin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutumları *yaşlarına* göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmenlerin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutumları *mezun oldukları lisans programlarına* göre farklılaşmakta mıdır?

4. Öğretmenlerin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutumları *lisansüstü eğitim durumlarına* göre farklılaşmakta mıdır?
5. Öğretmenlerin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutumları *okul türlerine* göre farklılaşmakta mıdır?
6. Öğretmenlerin divan edebiyatı öğretimine ilişkin *hizmet içi eğitime katılma durumlarına* göre farklılaşmakta mıdır?
7. Öğretmenlerin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutumları *haftalık ders saatlerine* göre farklılaşmakta mıdır?
8. Öğretmenlerin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutumları *kıdemlerine* göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada tarama modeli esas alınmıştır. Çünkü tarama modeli insanların tutumları, inanışları, değerleri, alışkanlıkları, düşünceleri gibi bilgi türlerini belirlemede kullanılan bir araştırma modelidir (McMillan ve Schumacher, 2001). Araştırmada Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin divan edebiyatına ilişkin tutumlarının bazı değişkenlere göre nasıl değiştiği var olan şekliyle betimlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2014-2015 öğretim yılında Manisa ilinde çalışan 72 edebiyat öğretmeninden oluşmaktadır. Çalışma grubunun seçiminde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme yöntemi zaman, para, iş gücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011).

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Ait Sayısal Veriler

Değişken Bağımsız değişkenler		N	%
		F	
Cinsiyet	Kadın	42	58,3
	Erkek	30	41,7
	Toplam	72	100,0
Lisans	Eğitim fakültesi	24	33,3
	Fen edebiyat fakültesi	47	65,3
	Diğer	1	1,4
	Toplam	72	100,0
Yaş	21-27 yaş	20	27,8
	28-34 yaş	16	22,2
	35-41 yaş	29	40,3
	42-48 yaş	5	6,9
	49 ve üzeri yaş	2	2,8
	Toplam	72	100,0
Okul Türü	Anadolu Lisesi	30	41,7
	Anadolu Öğretmen Lisesi	3	4,2
	Fen Lisesi	2	2,8
	Genel Lise	17	23,6
	Meslek Lisesi	20	27,8
	Toplam	72	100,0
Mesleki Kıdem	1-7 yıl	22	30,6
	8-14 yıl	35	48,6

	15 ve üstü	15	20,8
	Toplam	72	100,0
Hizmet İçi Eğitime Katılma	Evet	58	80,6
	Hayır	14	19,4
	Toplam	72	100,0
Lisansüstü Eğitim	Yüksek Lisans	22	30,6
	Lisansüstü Eğitim Yapmamış	50	69,4
	Toplam	72	100,0
Haftalık Ders Saati	20 saatten az	20	27,8
	21-25 saat arası	31	43,1
	26 saat ve üzeri	21	29,2
	Toplam	72	100,0

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veriler, "Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı Öğretimi Tutum Ölçeği"nin "Divan Edebiyatı Öğretimi Tutum Ölçeği" formunun uygulanması ile elde edilmiştir. Araştırmada izin alınarak kullanılan ölçek Gürler (2009) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek maddeleri beşli likert tipinde (5) Tamamen katılıyorum, (4) Katılıyorum, (3) Kararsızım, (2) Katılmıyorum, (1) Hiç katılmıyorum biçiminde hazırlanmıştır. Ölçek tek boyutludur. Ölçeğin iç tutarlık güvenirliği 0.92 Alpha katsayısıdır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada betimsel istatistik yöntemleri tercih edilmiştir. Verilerin çözümlemesinde SPSS-17 istatistik paket programından yararlanılmıştır. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutumlarının hizmet içi eğitime katılma durumları ve lisansüstü eğitim durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için nonparametrik bir istatistiksel yöntem olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Ayrıca cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız örneklem için t testi, mesleki kıdem, yaş, okul türü, haftalık ders saati ve mezun oldukları lisans programlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi $p < ,05$ olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırmada kullanılan veri toplama aracından elde edilen verilere ilişkin istatistiksel bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2 : Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Divan Edebiyatı Öğretimine İlişkin Tutumlarının Cinsiyetlerine Göre T Testi Sonucu

	Cinsiyet	N	\bar{X}	S.s.	T	P
Toplam Puan	Kadın	42	92,45	15,10	-1,08	0,28
	Erkek	30	96,23	13,87		

Tablo 2'deki veriler göz önüne alındığında, cinsiyet değişkenine göre Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutum puanları arasında anlamlı fark yoktur ($p > .05$). Tablo 3'te öğretmenlerin lisansüstü eğitim durumlarına göre Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı öğretimine ilişkin tutum puanlarına uygulanan Mann Whitney U Testi verileri sunulmuştur.

Tablo 3: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Divan Edebiyatı Öğretimine İlişkin Tutumlarının Lisansüstü Eğitim Durumlarına Göre Mann Whitney U Testi Sonucu

	Lisansüstü eğitim	N	Sıra Ortalaması	U	P
Toplam Puan	Yüksek lisans	22	42,80	411,5	,09
	Lisansüstü eğitim yapmamış	50	33,73		

Tablo 3'te öğretmenlerin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutum puanlarının lisansüstü eğitim değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin Mann Whitney U Testi sonuçları incelendiğinde, lisansüstü eğitim gruplarının puanları arasında anlamlı fark yoktur ($p>0.05$).

Tablo 4: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Divan Edebiyatı Öğretimine İlişkin Tutumlarının Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumlarına Göre Mann Whitney U Testi Sonucu

	Hizmet içi eğitim	N	Sıra Ortalaması	U	P
Toplam Puan	Evet	58	38,09	313,5	,19
	Hayır	14	29,89		

Tablo 4'te öğretmenlerin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutum puanlarının hizmet içi eğitime katılma durumlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin Mann Whitney U Testi sonuçları incelendiğinde, grupların puanları arasında anlamlı fark yoktur ($p>0.05$).

Tablo 5: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Divan Edebiyatı Öğretimine İlişkin Tutumlarının Mezun Oldukları Lisans Programlarına Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Lisans	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P
Eğitim Fakültesi	24	36,73	2	1,28	0,53
Fen Edebiyat Fakültesi	47	36,88			
Diğer	1	13,00			

Tablo 5'teki veriler göz önüne alındığında, lisans değişkenine göre Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutum puanları arasında anlamlı fark yoktur ($p>.05$).

Tablo 6: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Divan Edebiyatı Öğretimine İlişkin Tutumlarının Okul Türlerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P
Anadolu Lisesi	30	37,50	4	1,70	0,79
Anadolu Öğretmen Lisesi	3	33,67			
Fen Lisesi	2	21,25			
Genel Lise	17	39,41			
Meslek Lisesi	20	34,48			

Tablo 6'daki veriler göz önüne alındığında, okul türü değişkenine göre Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutum puanları arasında anlamlı fark yoktur ($p>.05$).

Tablo 7: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Divan Edebiyatı Öğretimine İlişkin Tutumlarının Yaşlarına Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Yaş	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P
21-27 Yaş	20	35,63	4	1,71	0,79
28-34 Yaş	16	38,03			
35-41 Yaş	29	37,26			
42-48 Yaş	5	38,00			
49 Ve Üzeri Yaş	2	18,25			

Tablo 7'deki veriler göz önüne alındığında, yaş değişkenine göre Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutum puanları arasında anlamlı fark yoktur ($p>.05$).

Tablo 8: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Divan Edebiyatı Öğretimine İlişkin Tutumlarının Haftalık Ders Saatlerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Ders Saati	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P
20 Saatten Az	20	30,78	2	2,15	0,34
21-25 Saat Arası	31	38,05			
26 Saat Ve Üzeri	21	39,67			

Tablo 8'deki veriler göz önüne alındığında, ders saati değişkenine göre Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutum puanları arasında anlamlı fark yoktur ($p>.05$).

Tablo 9. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Divan Edebiyatı Öğretimine İlişkin Tutumlarının Kıdemlerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Kıdem	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P
1-7 Yıl	22	35,95	2	,48	0,79
8-14 Yıl	35	38,06			
15 Ve Üstü	15	33,67			

Tablo 9'daki veriler göz önüne alındığında, kıdem değişkenine göre Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin divan edebiyatı öğretimine ilişkin tutum puanları arasında anlamlı fark yoktur ($p>.05$).

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada elde edilen sonuçlara göre Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri divân edebiyatı öğretimine yönelik olumlu bir tutuma sahiptir; olumsuz tutuma sahip öğretmen bulunmamaktadır. Uygulamaya gönüllü olarak katılan Edebiyat öğretmenlerinin divan edebiyatına yönelik tutumları cinsiyet, lisans, yaş, okul türü, mesleki kıdem, hizmet içi eğitime katılma, lisansüstü eğitim ve haftalık ders saati değişkenlerinde anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışma ile geliştirilen öneriler aşağıdaki şekildedir:

- 1-Divan edebiyatının güncelliği ve dersin hangi amaçla öğretildiği noktasında öğretmenlerimizin bir fikir birliğine ulaşmaları öğretimi de başarılı kılacaktır. Bu bağlamda diğer zümre öğretmenleri ile işbirliği içinde olmaları oldukça önemlidir.
- 2-Öğretmenlerimiz, divan edebiyatının zor anlaşılabilirliği, vezin problemi, mazmun dünyası gibi sebeplerle bu edebiyatı sevdirmede yeterli olabilmeleri noktasında akademik yeterliliklerini geliştirmeleri gerekir.
- 3-“Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak geliştirme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır” (Özbay, 2009:106) ilkesinden hareketle; Edebiyat eğitiminde dil biliminden, yeni edebiyat kuramlarından, metin çözümleme yöntemlerinden ve tekniklerden faydalanılmalıdır. Divân edebiyatı ürünlerinin verilmesinde program değişikliğiyle beraber modern yöntem ve tekniklere yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- AKSİT, A., ARSLAN, M. (2014). Toplum Tarafından Divan Edebiyatının Algılanması Üzerine Bir Araştırma. *Turkish Studies*, 133-143.
- AKTEKİN, S., KUDUBAN, Ö. (Güz 2013). 2005 Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri (Trabzon Örneği). *Karadeniz Araştırmaları Sayı 39*, 167-186.
- AYDEMİR, Y. (2006). Divan Edebiyatı Öğretiminde Yaşanılan Sorunlar ve Zihniyet Problemi. *Milli Eğitim Dergisi*.
- BAYAZIT, Z. (2012). *Türk Edebiyatı ile Dil Ve Anlatım Derslerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri*. Ankara: Yüksek Lisans Tezi.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., KILIÇ, E., AKGÜN, Ö., KARADENİZ, Ş. ve DEMİREL, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara. Pegem Akademi.
- COŞKUN, M. (2006). Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimindeki Sorunlara Batı Üniversiteleri Temelinde Çözüm Önerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, S:169, 57-74.
- İSPİRLİ, S. A., GÜLBAHÇE, A. (2009). Gençlerimiz ve Divan Edebiyatı Öğretimi -Erzurum ili Örneği-. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/2*, 654-671.
- KALKAN, A. F. (2012). *Lütfiyye ve Hayriyye Çerçevesinde Divan Edebiyatında Çocuk Eğitimi*. Konya: Yüksek Lisans Tezi.
- KEKLİK, S. (2013). Öğretim İlkeleri Açısından 2011 Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programının İncelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 667-687.
- MCMİLLAN, J.H., SCHUMACHER, S. (2001). *Research in education. A conceptual introduction* (5th ed.). New York: Addison Wesley Longman Inc.
- MENGİ, M. (2006). “Divan Edebiyatı Öğretiminin Sorunları ve Bazı Çözüm Önerileri”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, S: 7, 77-78.
- ÖZBAY, M. (2009). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I, Öncü Kitap*, Ankara.
- ÖZCAN, M. F. (2011). *1928-1950 Yılları Arasında Liselerde Okutulan Edebiyat Kitapları Ve Edebiyat Kitaplarında Geçen Divan Edebiyatı Metinlerinin İncelenmesi*. Erzurum.
- ÖZER, T. Ç. (2010). *Çağdaş Bir Dil Ve Edebiyat Öğretimi Program Modeli Önerisi*. Ankara: Doktora Tezi.
- PALA, İ. (2007). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayıncılık.
- TARLAN, Ali Nihad (1981). *Edebiyat Meseleleri*, Ötügen Yay., İstanbul.
- TÜRKYILMAZ, M., CAN, R., KARADENİZ, A. (2010). Alımlama Estetiğinin ve Okur Merkezli Yaklaşımın Eski Edebiyat Ürünlerine Uygulanması ve Öğretmene Düşen Görevler. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı: 29*, 153-172.
- UZUN, Y. (2009). *Türkiye ve İngiltere’de Edebiyat Öğretimi*. Ankara: Doktora Tezi.
- YURTSEVER, G. G. (2011). *Tenasüp Sanatından Faydalanarak Klâsik Edebiyat Öğretimi*. İzmir: Yüksek Lisans Tezi.